

Gemeente Delft
t.a.v. het College van Burgemeester en Wethouders
Postbus 78
2600 ME Delft

Betreft: Advies 'Van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis'

Datum: 31 januari 2020

Geacht College,

Wij hebben kennis genomen van de Uitvoeringsagenda Langer en Weer Thuis 2019 – 2022 en van het Visiedocument Inkoop Beschermd Wonen 2020. In een gesprek met de heer Toussain en mevrouw Sietsma op 11 november jl. hebben wij de mogelijkheden verkend om vanuit de ASD mee te denken over de uitvoering van Langer en Weer Thuis en, indien daar aanleiding toe is, adviezen te geven.

Wij brengen nu een ongevraagd advies uit over het onderdeel Weer Thuis, voor de doelgroep kwetsbare mensen die aangewezen zijn op maatschappelijke opvang en beschermd wonen. Binnen de ASD hebben wij, in de klankbordgroep OGGZ, regelmatig overleg met cliënten, ex-clianten en ervaringsdeskundigen op het gebied van beschermd wonen en (psychische) kwetsbaarheid. In dit overleg hebben wij de ontwikkelingen en plannen van de gemeente besproken.

Wij realiseren ons dat de Uitvoeringsagenda Langer en Weer Thuis een grote en lastige opgave betekent. De gemeente en samenwerkingspartners hebben middels het Convenant Langer en Weer Thuis een kader geschetst en afspraken gemaakt voor een integrale aanpak van wonen, welzijn en zorg die ervoor zorgt dat kwetsbare inwoners erbij horen en mee kunnen doen. Met onderstaande aandachtspunten leveren wij graag een bijdrage aan de verdere ontwikkeling van de aanpak. In de gesprekken met de gemeente denken wij graag mee over de verdere concretisering hiervan.

Samen met de leden van de klankbordgroep OGGZ zijn wij van mening dat de volgende punten van belang zijn om de transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis goed te laten verlopen:

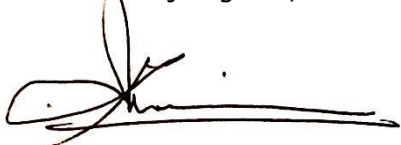
1. Cliënten worden betrokken en er wordt actief gebruik gemaakt van de expertise van ervaringsdeskundigen, onder meer via de Herstelacademie.
2. Bij de toewijzing van woonruimte met zorg op maat wordt steeds een zorgvuldige afweging gemaakt met de client, zijn netwerk en zijn behandelaars. Daarbij staat het belang van de cliënt en zijn omgeving voorop, financiën zijn niet de bepalende factor.

3. Er is voldoende passende en betaalbare huisvesting voor de doelgroep, met een goede spreiding over de wijken. Daarbij is ook gedacht aan tussenvormen waarin cliënten elkaar kunnen ontmoeten in een gemeenschappelijke ruimte, en voorzieningen voor gemengd wonen.
4. Cliënten krijgen de begeleiding die zij nodig hebben voor de mate van zelfstandig wonen die passend voor hen is, zowel voldoende in aantal uren als voldoende in kwaliteit. Er is aandacht voor de volgende aspecten:
 - opleiding en kwaliteit van begeleiders om herstelgerichte ondersteuning te bieden;
 - uitstroombegeleiding voor cliënten die de overstap maken naar een vorm van zelfstandig wonen;
 - begeleiding op het gebied van financiën, daginvulling en sociaal netwerk als essentiële voorwaarden voor een succesvolle overgang van beschermd wonen naar beschermd thuis;
 - continuïteit van de begeleiding in de overgangperiode;
 - integrale benadering waarbij partners in zorg en welzijn samenwerken aan een ondersteuningsaanbod dat aansluit bij de cliënt.
5. De gemeente en samenwerkingspartners investeren in wijken om acceptatie te bevorderen en mogelijkheden te creëren waardoor kwetsbare mensen zich welkom voelen en mee kunnen doen (sociale inclusie). De ontwikkelingen in de wijken lopen in de pas met de ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis.
6. De gemeente vervult een actieve regierol in het proces. De ontwikkelingen worden goed gemonitord; regelmatig wordt een brede evaluatie georganiseerd waarin de gemeente en convenantpartners, cliënten, cliëntenorganisaties en wijkorganisaties betrokken worden.

In de bijlage vindt u puntsgewijs nadere toelichting.

Wij zien uw reactie graag tegemoet.

Met vriendelijke groet,

Harry ter Braak
Voorzitter Adviesraad Sociaal Domein Delft

BIJLAGE

Toelichting bij Advies Van Bescherm wonen naar beschermd thuis

Duidelijk is dat er veel gaat veranderen voor de doelgroep van maatschappelijke opvang en beschermd wonen. De bedoeling is dat zij vanuit een vorm van beschermd wonen zoveel mogelijk uitstromen naar zelfstandig wonen met zorg en begeleiding. De ASD en de deelnemers van de klankbordgroep OGGZ onderschrijven de visie dat het goed is als kwetsbare mensen zoveel mogelijk 'gewoon' in de wijk wonen en daar ondersteuning en zorg op maat krijgen. Wij stellen vast dat dit een ingrijpende operatie is die een zeer zorgvuldig aanpak vraagt om te voorkomen dat kwetsbare mensen tussen de wal en het schip vallen. In de genoemde beleidsdocumenten zien wij dat u aandacht heeft voor de vele aspecten die om antwoorden en oplossingen vragen. Het gegeven dat u de Amsterdamse tien werkafspraken gebruikt als inspiratiebron zien wij als een positieve factor.

1. Participatie cliënten en inzet ervaringsdeskundigheid

Allereerst benadrukken wij het belang om het perspectief van de mensen waar het over gaat in het hele proces voor ogen te houden. Oplossingen of maatregelen die er in theorie goed uitzien, kunnen in de praktijk heel anders uitpakken. Alleen door van cliënten zelf te horen hoe zij iets ervaren, kan rekening gehouden worden met mogelijke ongewenste gevolgen van het in te zetten beleid. Betrekken van cliënten/cliëntenraden en gebruik maken van hun ervaringen dient volgens ons dan ook een rode draad te zijn in de aanpak.

Wij vinden het daarnaast van het allergrootste belang dat optimaal gebruik gemaakt wordt van de inzet van ervaringsdeskundigen. In het veld van zorg en welzijn wordt ervaringskennis alom erkend als eigenstandige derde kennisbron, naast de wetenschappelijke kennis en praktijkkennis die nodig zijn voor het realiseren van goede zorg.

Ervaringsdeskundigen kunnen in het veranderingsproces Van beschermd wonen naar beschermd thuis een rol vervullen. Wij adviseren dan ook om de Herstelacademie in Delft hierbij te betrekken. Bij de Herstelacademie zijn ervaringsdeskundigen actief die hiervoor opgeleid zijn. Zij kunnen een rol vervullen op bijvoorbeeld de volgende gebieden:

- Ondersteunen van cliënten: in de ondersteuning van cliënten kan de ervaringsdeskundige een meerwaarde hebben, doordat hij/zij zich beter in de leefwereld van de cliënt kan verplaatsen, maar ook hoop en perspectief op een beter leven kan bieden.
- Inclusie en tegengaan van stigma: door informatie en voorlichting te geven in de wijken kunnen ervaringsdeskundigen het begrip voor en de acceptatie van mensen 'die anders zijn' vergroten.
- Meedenken over en evalueren van het beleid en de uitvoering van het beleid.

2. Zorgvuldige toewijzing

Zorgvuldige afweging met de client, zijn netwerk en zijn behandelaars of wonen in de wijk en welke woonvorm een passende optie is voor de cliënt, is een voorwaarde. Een belangrijk aandachtspunt daarbij is een vangnet vanuit het sociaal netwerk en informele/formele voorzieningen.

Het gaat niet alleen om eventuele risico's op het gebied van de veiligheid en overlast voor de buurt, ook het risico van eenzaamheid en isolement bij de cliënt is een punt dat meegewogen dient te worden. Het mag niet zo zijn dat financiële afwegingen en het behalen van kwantitatieve resultaten een grotere rol spelen dan het belang van de cliënt en van de wijk. Een aandachtspunt is ook dat de weg terug niet afgesloten wordt als een cliënt het ondanks de geboden ondersteuning niet redt in de wijk.

Als laatste punt onder dit thema vragen wij aandacht voor de overgang van cliënten met ernstige psychiatrische problematiek naar de Wet Langdurige Zorg. Wij vinden het belangrijk om ervoor te waken dat cliënten vanuit financiële overwegingen te snel naar de WLZ afgeschoven worden.

3. Voldoende passende huisvesting

Het realiseren van passende en betaalbare huisvesting voor de doelgroep is een fundamentele voorwaarde, hierover maken wij ons zorgen. Landelijk en ook in Delft is een groot tekort aan betaalbare sociale huurwoningen.

Daarnaast zien wij in de huidige situatie dat het aanbod aan sociale huurwoningen zich concentreert in een beperkt aantal wijken en buurten. In deze wijken wonen al veel mensen die kampen met achterstanden en problemen op diverse gebieden, de draagkracht om nog meer kwetsbare mensen op te vangen is er veelal onvoldoende. In wijken waar geen goede balans is tussen 'dragende' bewoners en kwetsbare bewoners liggen isolement, onveiligheid en overlast op de loer.

Een aandachtspunt is verder de toewijzing van woningen. In de huidige situatie worden knelpunten gesignaleerd bij het verkrijgen van urgentie voor een sociale huurwoning, waardoor de uitstroom vanuit 24-uursvoorzieningen naar een vorm van zelfstandig(er) wonen stagneert.

Voor de doelgroep van beschermd wonen zijn, naast zelfstandige woningen in de wijk, ook tussenvormen nodig met gemeenschappelijke ruimten en mogelijkheden om zorg te ontvangen.

Het satelliet-concept kan een bruikbare optie zijn. Dat houdt in dat in de nabije omgeving van een zorglocatie waar begeleiding geboden wordt, woningen zijn waar cliënten zelfstandig wonen met de mogelijkheid gebruik te maken van de faciliteiten van de zorglocatie.

Een andere woonvorm die geschikt kan zijn en in Delft op kleine schaal gerealiseerd is in 'Abtswoude bloeit', is 'gemengd wonen'. Gemengd wonen staat voor woonprojecten waarin verschillende doelgroepen doelbewust bij elkaar wonen: 'dragende' bewoners en kwetsbare bewoners. De bewoners hebben onderling contact, bieden elkaar steun als dat nodig is en ondernemen gezamenlijke activiteiten. Met name in de regio Utrecht zijn verschillende succesvolle voorbeelden van gemengd wonen te vinden. Wij zien gemengd wonen als een goede oplossing die bij kan dragen aan het vergroten van de mogelijkheden voor kwetsbare mensen om op een prettige manier te wonen, en tevens de samenredzaamheid in wijken te verhogen. We zouden dan ook graag zien dat binnen Langer en Weer Thuis aandacht is voor gemengd wonen en dat de mogelijkheden voor gemengd wonen onderzocht en gestimuleerd worden. Daarbij wijzen wij erop dat goed sociaal beheer bij gemengd wonen essentieel is, in de zin van aanwezigheid op de locatie van een sociaal beheerder of begeleider die fungeert als aanspreekpunt en een actieve rol vervult om een veilig en prettig woonklimaat te realiseren.

4. Ondersteuning en zorg

Het realiseren van voldoende, passende en flexibele ondersteuning en zorg voor de doelgroepen van beschermd wonen is, naast de huisvestingskwestie, een grote uitdaging. In het Visiedocument Beschermd Wonen 2020 worden hiervoor de contouren geschetst. Wij zijn blij dat hierin veel aandacht is voor de diversiteit en flexibiliteit in het aanbod, zodat voor elke cliënt ondersteuning op maat gerealiseerd kan worden.

We stippen vanuit cliëntperspectief hieronder een aantal punten aan die wij van belang vinden om te bereiken dat cliënten daadwerkelijk in gewone wijken kunnen wonen en een zinvol en menswaardig bestaan hebben. We maken hiervoor, naast de inbreng van deelnemers van de klankbordgroep OGGZ, gebruik van de uitkomsten van onderzoek naar de meningen van cliënten beschermd wonen en maatschappelijke opvang over weer in de wijk gaan wonen (Boesveldt, 2019).

Voldoende en kwalitatief goede begeleiding

Wij krijgen regelmatig signalen over onder meer personeelstekorten en knelpunten op het gebied van de kwaliteit van medewerkers. Een belangrijk zorgpunt voor ons is of toereikende begeleiding gegarandeerd kan worden, zowel qua aantal uren als kwalitatief.

De begeleiding dient zich meer dan voorheen te baseren op de principes van herstelgerichte ondersteuning. Dat betekent onder meer: geloof in de mogelijkheden van de cliënt om te herstellen, aansluiten bij krachten en talenten, en aanboren van hulpbronnen in de sociale omgeving. Dit vraagt om begeleiders die hiervoor de kwaliteiten hebben. Een aandachtspunt daarbij is de verschuiving die plaats zal vinden van woonbegeleider naar ambulante begeleider. In de huidige situatie functioneren begeleiders in 24-uurs voorzieningen in het algemeen op MBO-niveau en ambulante begeleiders op HBO-niveau. Dat betekent dat veel aandacht nodig is voor werving, (bij)scholing en begeleiding om een medewerkersbestand te realiseren dat de herstelgerichte begeleiding kan bieden die nodig is.

Uitstroombegeleiding

Voor veel cliënten die van een beschermde woonvorm of opvangvoorziening naar een woning in de wijk gaan, is dit een grote overgang. In de begeleiding is aandacht nodig voor een goede voorbereiding van de cliënt, op praktisch gebied, maar ook mentaal. De inzet van ervaringsdeskundigen kan hierbij een belangrijke meerwaarde hebben, omdat cliënten in het algemeen eerder over hun onzekerheid en schaamte durven praten met een lotgenoot dan met een hulpverlener.

Verder is van belang dat begeleiders, ook als een cliënt zelf wellicht geen concrete ondersteuningsvraag formuleert, langere tijd contact houden als de cliënt in de nieuwe woonsituatie verblijft. De ingrijpende verandering kan leiden tot verminderde stabiliteit waardoor een cliënt afglijdt of in een crisis raakt. Als de begeleiding van de cliënt (geheel of gedeeltelijk) overgedragen wordt naar een algemeen toegankelijke lokale voorziening, is een belangrijke voorwaarde dat bij de overdracht goede afspraken worden gemaakt over continuïteit van de begeleiding en de 'waakvlam-functie'.

Basisvoorwaarden: financiën, daginvulling en sociaal netwerk

Al langer is bekend dat een stabiele financiële situatie een van de belangrijkste voorwaarden is voor kwetsbare mensen om het te kunnen redden in de samenleving. Hier moet dan ook vol op ingezet worden voordat iemand naar een meer zelfstandige woonvorm gaat. In de nieuwe situatie is hier blijvend aandacht voor nodig, veel cliënten lopen een aanzienlijk risico opnieuw in financiële problemen te komen. Tijdige signalering en snelle aanpak van de problemen is nodig om dreigende schulden en crisis te voorkomen.

Naast een stabiele financiële situatie zijn het hebben van een zinvolle daginvulling en een sociaal netwerk belangrijke voorwaarden voor een succesvolle overgang van beschermd wonen naar beschermd thuis. Deze voorwaarden en de financiën dienen op orde te zijn voordat de cliënt naar de nieuwe woonsituatie verhuist.

Integrale benadering

Zorg op maat houdt in dat cliënten verschillende vormen van ondersteuning kunnen krijgen, van verschillende aanbieders. Belangrijk is dat vanuit een integrale benadering gekeken wordt welke ondersteuning nodig is voor de cliënt. Denk bijvoorbeeld aan het betrekken van de verslavingszorg bij een cliënt die door de GGZ begeleid wordt, maar ook een verslaving heeft waardoor problemen kunnen ontstaan in een andere woonsituatie.

Het wonen in de wijk betekent dat cliënten naast specialistische zorg gebruik maken van de algemene lokale voorzieningen. Belangrijk punt hierbij is een integrale benadering waarin alle partners in zorg en welzijn samenwerken aan een ondersteuningsaanbod dat aansluit bij de cliënt. Wij zijn van mening dat dit voortdurend de aandacht vraagt van gemeente, zorgpartners en welzijnspartners.

Continuïteit in de overgangperiode

Wij vragen nadrukkelijk aandacht voor de gevolgen die de omvangrijke en ingrijpende transformatie zal hebben voor de huidige cliënten. Belangrijk is dat continuïteit van zorg verzekerd is en dat onzekerheid en onrust voor cliënten zoveel mogelijk wordt voorkomen.

5. Sociale inclusie

Een essentieel element bij de transformatie beschermd wonen is het uitgangspunt sociale inclusie voor iedereen. Daarvoor zijn nog veel slagen te maken. Het bevorderen van acceptatie en inbedding van kwetsbare mensen in wijken is een proces waarvoor tijd en sociale investering nodig is. Wij wijzen in dit verband op de noodzaak van wat wel 'kwartiermaken' genoemd wordt. Dat staat voor de inspanningen die verricht moeten worden om in een wijk/buurt mogelijkheden te creëren zodat kwetsbare mensen zich welkom voelen en mee kunnen doen. Punten waar volgens ons nadrukkelijk aandacht voor nodig is:

- Tegengaan van stigmatisering, bevorderen van begrip bij wijkbewoners – de inzet van ervaringsdeskundigen kan hierbij veel meerwaarde hebben.
- Toegankelijke, laagdrempelige voorzieningen waar alle bewoners terecht kunnen voor ontmoeting, melden van signalen, informatie en ondersteuning
- Samenwerking tussen formele en informele ondersteuners en zorgverleners.

In het project 'Vangnet in de wijk' worden goede ervaringen opgedaan die duidelijk maken op welke manieren toegewerkt kan worden naar meer sociale inclusie. Op dit moment wordt het project Vangnet in de wijk op een beperkt aantal plekken in Delft uitgevoerd. Graag denken wij mee met de gemeente over het verbreden van Vangnet in de wijk of vergelijkbare aanpakken, zodat deze afgestemd zijn op de ontwikkelingen op het gebied van beschermd thuis.

6. Monitoring en sturing

Als laatste noemen wij goede, langdurige monitoring en (bij)sturing door de gemeente. Belangrijk is dat vanuit verschillende perspectieven gekeken wordt naar de ervaringen en resultaten. Daarvoor adviseren wij een jaarlijkse brede evaluatie te organiseren waarbij gemeente en convenantpartners, cliënten, cliëntenorganisaties en wijkorganisaties betrokken worden.